

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 1C0083

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2008
Accepted: June 2009
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2009 www.newwsa.com

Deniz Ekinci Vural
Işık Gürşimşek
Dokuz Eylül University
deniz.ekinci@deu.edu.tr
Izmir-Türkiye

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIMLI SOSYAL BECERİ EĞİTİMİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı geliştirilen aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programı ile ailelerden destek alan bir yaklaşımla okul öncesi eğitim almakta olan 6 yaş grubu çocukların temel sosyal becerilerinin desteklenmesi ve geliştirilmesidir. Araştırma, anaokuluna devam eden 6 yaş grubu kırk çocuk ve ailelerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın modeli ön test son test kontrol gruplu deneysel desen olarak belirlenmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Aile Katılım Ölçeği ve kişisel bilgi formu'dur. Deney Grubundaki çocuklar ve ailelerine sekiz hafta süresince "Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi" uygulanmıştır. Kontrol grubunda günlük eğitim öğretim aktivitelerine herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Araştırma sonucunda deney grubunda yer alan aileler ve çocukların ölçeklerden aldıkları puanların anlamlı düzeyde artış gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk Dönemi, Okul Öncesi Eğitim, Aile Katılımı, Sosyal Beceri Eğitimi, Sosyal-Duygusal Gelişim

FAMILY INVOLVED SOCIAL SKILLS INSTRUCTION ON PRESCHOOL EDUCATION

ABSTRACT

The purpose of this study is to support and develop the basic social skills of preschool children by a parent involved social skill programme with a parent involvement approach. The research was conducted with 40 six years old preschool children attending kindergarten and their parents. The research was demonstrated as pre-post test experimental design with experimental and control group. After experimental and control groups were determined, teachers in each group completed Social Skills Evaluation Scale and parents were given Parents Involvement Scale and Personal Information Form. The children in experimental group received "Parents Involved Social Skill Instruction" during eight weeks whereas the control groups were treated normally without any interference of their daily routine activities. At the end of the research, the results demonstrate that post-test scores of parent and children in the experimental group were observed to increase differ significantly for each subscale for the experimental group.

Keywords: Early Childhood Period, Preschool Instruction, Parents Involvement, Social Skills Instruction, Social Emotional Development

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğumundan itibaren, ilköğretim çağına kadar olan tüm yaşantılarını içeren eğitim sürecidir. Sıfır altı yaş arasını kapsayan bu dönem, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin hızlı olduğu ve kişilik yapısının biçimlenmeye başladığı, temel alışkanlıkların çocuğa kazandırıldığı önemli bir dönemdir (Razon, 1987). Yaşamın erken yılları, birçok araştırmacı tarafından zeka, kişilik ve sosyal davranış şekillenmesi açılarından son derece önemli bulunmaktadır (Bloom, 1964; Piaget, 1951; akt, Yavuzer, 2003). Erken yıllar konusunda yapılan araştırmalarla birlikte bu dönemdeki eğitime verilen önem günden güne artış göstermektedir.

Sosyal duygusal gelişim açısından bakıldığında ise, erken çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği ortaya çıkmaktadır (Oktay, 2004). Bireyin yaşamında sosyalleşme süreci ayrı bir öneme sahiptir. Sağlıklı olarak sosyalleşen bireyler toplumsal işlevlerini sağlıklı biçimde yerine getirebilirler. Sosyalleşme sürecinin önemli bir ögesi olan sosyal beceriler, kişilerin başkaları ile olumlu etkileşimleri başlatmaları ve sürdürmeleri için önemli davranış elemanlarıdır (Westwood, 1993, akt: Avcıoğlu, 2001). İçinde bulunan sosyal ortama uygun davranma becerisi olarak tanımlanan sosyal beceriler, kişiler arası ilişkilerin kurulmasında ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesinde çok önemli rol oynamaktadır (Avcıoğlu, 2001). Gelişim ile ilgili araştırmalar okula uyum ve okul başarısında çocukların sosyal davranışlarının önemini vurgulamaktadır (DeRosier, Kupersmidt and Patterson, 1994; Dishion, 1990; Ladd, 1990: Ladd and Price, 1987, akt: McClelland, Morrison, 2002; Porath, 2003). Okula düşük sosyal yeterlilikle giren çocuklarda sıklıkla, akranlar tarafından red edilme, davranış problemleri ve düşük akademik başarı gibi problemlerle karşılaşmaktadır (Alexander, Entwisle and Dauber, 1993; Cooper and Farran, 1988; McClelland, Morrison and Holmes, 2000, akt: McClelland, Morrison, 2002). Bu bilgiler, çocuğun erken dönemde sosyal becerileri sağlıklı biçimde kazanmasının önemli olduğunu göstermektedir. Sosyal becerilerin gelişiminde temelleri atacak kurumlar ise önce aile ve daha sonra okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

Erken dönemde çocuğun yaşamını önemli ölçüde etkileyen bir diğer kurum kuşkusuz ailedir. Gelişim ve öğrenmede erken çocukluk döneminin önemini ortaya koyan araştırmalar, aileyi okul yaşamının parçası haline getirmek gerektiğini de vurgulamaktadır (Seçkin, Koç, 1997; akt., Zembat ve Unutkan 2001). Aile yaşantısı, çocuğun zamanının büyük bölümünün geçtiği ve gelişimi açısından doğal yaşantıların paylaşıldığı temel etkileşim ortamıdır. Her çocuk, okula başladığı zaman, yetiştiği aile ortamından belirgin izler taşır. Okul, eğitim-öğretim görevini yerine getirirken aile ortamının çocuk üzerindeki etkisine dayanmak ve onlardan yola çıkarak hareket etmek zorundadır (Gürşimşek, 2002). Aile katılımı programları içeren eğitim uygulamalarının çocukların gelişimleri üzerindeki olumlu etkileri çeşitli çalışmalarda ortaya koyulmuştur (Şahin ve Turla, 1996; Seçkin ve Koç, 1997; Can Yaşar, 2001; Temel, 2001; Gürşimşek, 2003). Bunun yanı sıra, yürütülen çeşitli çalışmalarda ailelerin de eğitim sürecinin aktif katılımcısı olmaktan kaynaklanan temel bazı yararlar elde ettiği belirtilmektedir (Henderson, 1987; Lontos 1992; Epstein, 1992; akt, Gürşimşek, 2003). Okul-aile işbirliği yoluyla, ebeveynlerin eğitim sürecinin işleyişini ve eğitim programlarının amaç ve yürütülmesini tanımları ve okula karşı daha olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilmektedir. Ev yaşantısı içinde çocuklarının öğrenmelerine destek olan ve arttırıcı önlemler alan ebeveynlerin

çocuklarının okula karşı daha olumlu tutum geliştirdikleri ve çocukların bireysel gelişimlerinin ve akademik başarılarının arttığı görülmektedir (Kağıtçıbaşı, Bekman ve Sunar; 1993). Aile katılım çalışmalarına katılmak yoluyla ebeveynler çocuk yetiştirme konusunda bilgi ve becerilerini arttırmakta, çocuklarını daha iyi tanımaları yoluyla onların gelişimlerine daha olumlu katkıda bulunmaktadır (Temel, 2001).

Bu görüşlerden hareketle araştırmanın amacı geliştirilen aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programı ile ailelerden destek alan bir yaklaşımla çocukların temel sosyal becerilerinin desteklenmesi ve geliştirilmesidir. Araştırmanın problem cümlesi ise "Okul öncesi eğitimde aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının sosyal becerilerin gelişimi ve aile katılımına etkisi nedir?" ifadesidir. Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

- Okul öncesi eğitimde aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda *sosyal becerilerin* gelişiminde etkili midir?
- Okul öncesi eğitimde aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocukların *ailelerinin eğitime katılımını* sağlamada etkili midir?

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Okul öncesi eğitim kurumlarının temel amaçlarından biri de çocuğun çok yönlü eğitim öğretimini sağlamaktır. Bu nedenle eğitimin sürekliliği ilkesinden hareketle çocuğun evde aldığı eğitimle okulda aldığı eğitimin uygunluğunu sağlayıcı önlemler alınması gerekmektedir. (Oktay, 1993). Anne-babaya eğitim vererek ailenin okul öncesi eğitimine destek olabilmesinin sağlanması hem çocukların en iyi şekilde büyüme ve gelişmelerine destek olunması hem de daha sonraki dönemlerdeki okul başarısını olumsuz yönde etkileyebilecek etkenleri azaltması açılarından önem taşımaktadır (Mağden, 1993; akt. Gürşimşek, 2002). Okul öncesi eğitim sürecinde gerçekleştirilen günlük aktivitelerin daha çok birlikte oyuna dayanması itibarıyla çocukların sosyal becerilerini desteklemektedir. Ancak eğitimin tüm kademelerinde de olduğu gibi bu dönemde de sosyal becerilerden çok akademik beceriler üzerinde durulmaktadır. Oysa geliştirilecek aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programları ile çocukların sosyal becerileri sağlıklı ve bilinçli biçimde desteklenirse çocuklarda akademik becerilerin gelişimi için de sağlam temeller atılacağı düşünülmektedir. Bu amaçla oluşturulmuş olan sosyal beceri eğitimi programının alan uygulayıcıları tarafından çocukların gereksinimlerine göre oluşturulacak farklı programlara ışık tutacağına inanılmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Araştırmanın modeli öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde resmi okullarda okul öncesi eğitim alan 6 yaş grubu çocuklar ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, İzmir İli Milli Eğitim Bakanlığı Çiğli İzzet Gökçimen İlköğretim Okulu ve Konak Nuri Öz İlköğretim Okulu ana sınıflarında eğitim alan 6 yaş grubu 40 öğrenci ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Kurumlar arasında yapılan rastgele seçim sonrasında 20 öğrenci ve ebeveynleri deney, 20 öğrenci ebeveynleri kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Katılımcılara, deney ya da kontrol grubunda olmaları konusunda herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Çalışmaya katılan çocuklara ilişkin sosyo-demografik özellikler şu şekildedir: Çocukların cinsiyetleri deney grubunda, %40 (n:8) kız, %60 (n:12) erkek, kontrol grubunda ise, %25 (n:5) kız, %75 (n:15)

erkek şeklindedir. Çocukların yaşları incelendiğinde deney grubunun %15'inin (n:3) 5, %85'inin (n:17) 6, kontrol grubunun %25'inin (n:5) 5, %75'inin (n:15) 6 yaş grubu çocuklardan oluştuğu görülmüştür.

Çalışmaya katılan ebeveynlere ilişkin sosyo-demografik özellikler şu şekildedir: Deney grubundaki ebeveynler %15'i erkek (n:3), %85'i (n:17) bayan iken, kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin tamamı bayandır. Deney grubunda yer alan ebeveynlerin %75'i (n:15) 20-30 yaş, %15'i (n:3) 31-35 yaş, %10'u (n:2) ise 36-40 yaş aralığındadır. Kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin %65'i (n:13) 20-30 yaş, %25'i (n:5) 31-35 yaş, %10'u (n:2) ise 36-40 yaş aralığındadır. Deney grubunda yer alan ebeveynlerin medeni durumları incelendiğinde deney grubundakilerin, %95'inin (n:19) evli, %5'inin (n:1) boşanmış, kontrol grubunda yer alan ailelerin ise %85'nin evli ve %15'nin boşanmış olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim durumları, deney grubunda %45 (n:9) ilkökul mezunu, %20 (n:4) ortaokul mezunu, %30 (n:6) lise mezunu, %5 (n:1), yüksek okul mezunu, kontrol grubunda ise, %55 (n:11) ilkökul mezunu, %15 (n:3) ortaokul mezunu, %35 (n:6) lise mezunu şeklindedir. Deney grubunda yer alan ailelerin gelir düzeyleri %35 (n:7) düşük ve %65 (n:13) orta, kontrol grubunda yer alan ailelerin gelir düzeyleri %45 (n:9) düşük ve %55 (n:11) orta olarak saptanmıştır.

3.1. Veri toplama araçları ((Data Collection Devices)

- **Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş):** Sosyal etkileşimi artırmak için önemli olan becerileri ölçmeyi amaçlayan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş) Avcıoğlu (2003) tarafından geliştirilmiştir. Beşli dereceleme şeklinde oluşturulmuş likert tipi bir ölçektir. SBDÖ, 4 ile 6 yaşlarındaki çocukların sahip olması gereken sosyal becerileri içermektedir. Ölçekte beceriler 9 kategori altında toplanmıştır. Bunlar; Kişiler Arası Beceriler (KB), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Becerileri (KDKEB) Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB), Sözel Açıklama Becerileri (SAB), Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB), Dinleme Becerileri (DB), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB) ve Görevleri Tamamlama Becerileridir (GTB). SBDÖ 62 madde ve 9 alt ölçekten oluşan bir ölçme aracıdır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 62 iken, en yüksek puan 310 puandır. Ölçeğin geçerliği, kapsam ve yapı geçerliği olmak üzere iki ayrı yolla test edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği, Cronbach Alfa katsayısı hesaplanarak test edilmiştir (Avcıoğlu, 2003). Geliştirilen programa uygun olarak çalışmada ölçeğin Kişiler arası beceriler, Sözel Açıklama Becerileri, Dinleme Becerileri ve Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutları kullanılmıştır. Ölçeğin bütünü ile alt ölçeklere ait cronbach alfa güvenilirlik değerleri şu şekildedir: Kişiler Arası Beceriler .94, Kendini Kontrol Etme Becerileri .92, Sözel Açıklama Becerileri .93, Dinleme Becerileri .86, Ölçeğin Bütünü .97.
- **Aile Katılım Ölçeği (AKÖ):** Fantuzzo, Tighe ve Childs tarafından (2000) orijinal olarak geliştirilen Aile Katılım Ölçeği (Family Involvement Questionnaire) toplam 25 maddeden ve 3 alt ölçekten (Ev Temelli Katılım-ETK, Okul Temelli Katılım-OTK, Okul- Aile İşbirliği Temelli Katılım-OAT) oluşmaktadır. Her bir madde 5'li Likert türü bir ölçek üzerinden değerlendirilmekte ve puanlanmaktadır (1 "her zaman", 2"sık sık", 3 "bazen", 4 "nadiren" 5"hiçbir zaman"). Aile Katılım Ölçeğinin her alt ölçeğinden alınan düşük puanlar ailenin eğitime katılımı ve ilgililiğini göstermektedir. Ölçeğin orijinal uygulamasında

güvenirlilik katsayısı .85 olarak saptanmıştır. Gürşimşek (2003) 'in Türk örnekleme üzerinde 200 ebeveynle yürüttüğü çalışmada ölçme gücü açısından düşük maddeler çıkarılmış ve 21 maddelik ölçeğin güvenirlik katsayısı alt boyutlar için sırasıyla .79, .69, .84 ve tüm ölçek için .87 olarak belirlenmiştir.

- **Bilgi Toplama Formu:** Örneklemin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgileri elde etmek üzere aileler ve çocuklar için bilgi toplama formu geliştirilmiştir. Bu formlar; anne babaların yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumları, çocukların yaş ve okul öncesi eğitim alma sürelerinden oluşmaktadır.

3.2. Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı (Parents Involved Social Skill Instruction Program)

Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı, altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerini desteklemek amacıyla kişiler arası beceriler, dinleme becerileri, sözel açıklama becerileri ve kendini kontrol etme becerileri gibi sosyal becerilerin dört alt boyutunu içeren, aile katılımlı bir programdır. Program sekiz hafta ve 43 aktiviteden oluşmaktadır. Program öğretmen ve ailelerin işbirliği ile çalışması temeline dayanmaktadır. Programdaki yer alan her aktivite evde aileler tarafından uygulanacak aile katılım aktivitelerini de içermektedir. Ayrıca aileler, yapılan periyodik toplantılar ile hem aktiviteleri uygulama açısından desteklenmiş hem de sosyal beceriler ve psikososyal gelişim konusunda ailelere bilgiler verilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Yapılan deneysel çalışmanın sonucunda elde edilen veriler SPSS 12.0 paket programında parametrik olmayan (non-parametrik test) testler uygulanarak analiz edilmiştir. Deney grubu ve kontrol grubu arasında farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Deney grubuna ait ön-test ve son-test, kontrol grubuna ait ön-test ve son-test arasındaki farkı belirlemek üzere Wilcoxon testi uygulanmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Bu bölümde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Tablo 1. Deney ve kontrol gruplarında yer alan çocukların sosyal beceri puanlarının Mann Whitney U-testi sonuçları
(Tablo 1. Man Whitney-U test results on experimental and control group children's social skills score)

			n	Sıra ort.	Sıra toplamı	U	p
Kişiler Arası Beceriler	Ön-test	Deney Grubu	20	20,10	402,00	192,00	,841
		Kontrol Grubu	20	20,90	418,00		
	Son - test	Deney Grubu	20	29,17	583,50	26,50	,000
		Kontrol Grubu	20	11,82	236,50		
Dinleme Becerileri	Ön-test	Deney Grubu	20	18,33	366,50	156,50	,242
		Kontrol Grubu	20	22,67	453,50		
	Son - test	Deney Grubu	20	27,77	555,50	54,50	,000
		Kontrol Grubu	20	13,23	264,50		
Sözel Açıklama Becerileri	Ön-test	Deney Grubu	20	18,45	369,00	159,00	,277
		Kontrol Grubu	20	22,55	451,00		
	Son - test	Deney Grubu	20	27,70	554,00	56,00	,000
		Kontrol Grubu	20	13,30	266,00		
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Ön-test	Deney Grubu	20	22,40	448,00	162,00	,314
		Kontrol Grubu	20	18,60	372,00		
	Son - test	Deney Grubu	20	26,05	521,00	89,00	,002
		Kontrol Grubu	20	14,95	299,00		

Deney ve kontrol gruplarında yer alan çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden aldıkları ön-test puanları incelendiğinde ölçeğin her bir alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Deney ve kontrol gruplarında yer alan çocukların son test puanları incelendiğinde ölçeğin her bir alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu görülmüştür. Buna göre, sekiz haftalık deneysel çalışma sonunda programına katılan çocuklar ile programa katılmayan çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında tüm alt boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Deney ve kontrol gruplarında yer alan çocukların sosyal becerileri puanlarının Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları. (Tablo 2. Wilcoxon test results on experimental and control group children's social skills score)

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği		Deney Grubu					Kontrol Grubu				
		n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p	n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p
Kişiler Arası Bec.	Neg. sıra	0	,00	,00	-3,62	,000	1	1,00	1,00	-1,753	,080
	Poz. sıra	17	9,00	153,00			4	3,50	14,0		
	Eşit	3					15				
Sözel Açıklama Bec.	Neg. sıra	0	,00	,00	-3,74	,000	0	1,00	1,00	-1,461	,144
	Poz. sıra	18	9,50	171,00			6	3,00	9,00		
	Eşit	2					14				
Dinleme Bec.	Neg. sıra	0	,00	,00	-3,63	,000	0	,00	,00	-1,604	,109
	Poz. sıra	17	9,00	153,00			3	2,00	6,00		
	Eşit	3					17				
Kendini Kontrol Etme Bec.	Neg. sıra	0	,00	,00	-3,73	,000	0	,00	,00	-2,207	,027
	Poz. sıra	18	9,50	171,00			6	3,50	21,0		
	Eşit	2					14				

Deney ve kontrol gruplarında yer alan çocukların deney öncesi ve sonrası sosyal beceri düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Analiz sonuçları, araştırmaya katılan çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin kullanılan her bir alt boyutundan aldıkları deney öncesi ve sonrası puanlar arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Kontrol grubunda yer alan çocukların sekiz haftalık süre sonunda sosyal beceri düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları, araştırmanın kontrol grubunda yer alan çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin yalnızca Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutundan aldıkları sekiz haftalık süre sonrası puanlar arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ölçeğin diğer alt boyutlarında ise sekiz haftalık süre sonrası puanlar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre, uygulanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının çocukların sosyal beceri düzeylerini arttırmada etkili olduğu, rutin okul öncesi eğitimin Kendini Kontrol Etme Becerileri düzeyini arttırırken, Sözel Açıklama Becerileri, Kişiler Arası Beceriler ve Dinleme Becerilerini arttırmada anlamlı düzeyde etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Deney ve kontrol gruplarında yer alan ailelerin aile katılım puanlarının Mann Whitney U-testi sonuçları.
(Tablo 3. Man Whitney-U test results on experimental and control group parent's family involvement score)

Aile Katılım Ölçeği		n	Sıra ort.	Sıra toplamı	U	p	
Okul Temelli Katılım	Ön-test	Deney Grubu	20	21,63	432,50	177,50	,547
		Kontrol Grubu	20	19,38	387,50		
	Son - test	Deney Grubu	20	28,42	568,50	41,50	,000
		Kontrol Grubu	20	12,57	251,50		
Ev Temelli Katılım	Ön-test	Deney Grubu	20	21,95	439,00	171,00	,445
		Kontrol Grubu	20	19,05	381,00		
	Son - test	Deney Grubu	20	29,30	586,00	24,00	,000
		Kontrol Grubu	20	11,70	234,00		
Okul-Aile İşbirliği T. Kat.	Ön-test	Deney Grubu	20	22,10	442,00	168,00	,398
		Kontrol Grubu	20	18,90	378,00		
	Son - test	Deney Grubu	20	30,17	603,50	6,50	,000
		Kontrol Grubu	20	10,82	216,50		

Deney ve kontrol gruplarında yer alan ailelerin Aile Katılım ölçeğinden aldıkları ön-test puanları incelendiğinde ölçeğin her bir alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Ailelerin uygulama sonrasında Aile Katılım ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde ise, ölçeğin tüm alt boyutlarında deney grubunun lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu bulgu Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının ailelerin aile katılım düzeylerinde anlamlı ölçüde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Deney ve kontrol gruplarında yer ailelerin aile katılım puanlarının Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları
(Tablo 4. Wilcoxon test results on experimental and control group parent's family involvement score)

Aile Katılım Ölçeği		Deney Grubu					Kontrol Grubu				
		n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p	n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p
Okul Temelli Katılım	Neg. sıra	0	,00	,00	-3,52	.000	0	,00	,00	-2,02	,043
	Poz. sıra	16	8,50	136,00			5	3,00	15,00		
	Eşit	4					15				
Ev Temelli Katılım	Neg. sıra	0	,00	,00	-3,74	.001	0	,00	,00	-1,34	,180
	Poz. sıra	18	9,50	171,00			2	1,50	3,00		
	Eşit	2					18				
Okul-Aile İşbirliği T. Kat.	Neg. sıra	1	,00	1,00	-3,83	.000	1	3,00	1,00	-1,76	,078
	Poz. sıra	19	10,50	210,00			6	3,50	14,00		
	Eşit	0					13				

Deney ve kontrol gruplarında yer alan ailelerin deney öncesi ve sonrası aile katılım düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Analiz sonuçları, deney grubunda yer alan ailelerin Aile Katılım Ölçeğinin her bir alt boyutundan aldıkları deney öncesi ve sonrası puanlar arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Kontrol grubunda yer alan ailelerin aile katılım puanlarının analiz sonuçları, Aile Katılım Ölçeğinin yalnızca Okul Temelli Katılım alt boyutundan aldıkları sekiz haftalık süre sonrası puanlar arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre, uygulanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının ailelerin aile katılım düzeylerini arttırmada anlamlı düzeyde etkili olduğu ve rutin okul öncesi eğitimin Okul Temelli Katılım düzeyini arttırırken, ev temelli katılım ve okul aile işbirliği temelli katılımı arttırmada anlamlı düzeyde etkisi olmadığı söylenebilir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER (DISCUSSION, CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

Araştırma sonucunda, "Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Program"ına katılan çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Kişiler Arası Beceriler, Sözel Açıklama Becerileri, Dinleme Becerileri ve Kendini Kontrol Etme Becerileri alt ölçeklerinden aldıkları son test puanları ile programa katılmayan çocukların puanları arasında program lehinde anlamlı fark bulunmuştur, deney ve kontrol grubuna ait sürekli test puanlarının da bu sonucu desteklediği görülmüştür. Kontrol grubunda yer alan çocukların ölçeğin Kişiler Arası Beceriler, Sözel Açıklama Becerileri ve Dinleme Becerileri alt ölçeklerinden aldıkları sürekli test puanları arasında anlamlı fark görülmezken Kendini Kontrol Etme Becerileri alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farka rastlanmıştır.

Okul öncesi eğitimde sosyal beceri eğitimi uygulamalarında alınan sonuçlar bu eğitimlerin çocukların sosyal becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir (Avcıoğlu, 2003; Powless and Eliot, 2002; Unutkan, 1998). Verilen sosyal beceri eğitiminin çocukların sosyal becerileri düzeylerini arttırdığına ilişkin araştırma sonuçları sosyal beceri eğitimi uygulamalarıyla tutarlılık göstermektedir. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal gelişimlerinin almayanlara göre daha fazla gelişmiş olduğunu (Dinç ve Gültekin, 2003; Çınar, 1990), okul öncesi eğitim alan çocukların ilköğretim düzeyinde ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinin, grupla iş yapabilme becerilerinin, duygulara yönelik becerilerinin ve stres durumuyla başa çıkma becerilerinin okul öncesi almayan çocuklara göre daha fazla gelişmiş olduğunu (Özbek, 2003) ve okul öncesi eğitim alan çocukların ilköğretim düzeyinde sosyal

davranışlar yönünden daha uyumlu ve başarılı olduklarını (Gürkan, 1979) ortaya koymaktadır. Araştırmada kontrol grubunda yer alan çocukların kendini kontrol etme becerilerinin gelişimde anlamlı düzeyde ilerleme kaydettikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuç yapılan araştırmalarla desteklenir niteliktedir. Ancak aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programı uygulamasının ardından kullanılan ölçeğin her bir alt boyutundan alınan puanlara ilişkin sonuçlarda anlamlı fark elde edilmiştir. Bu sonuç rutin okul öncesi eğitim aktivitelerinin sosyal gelişimi desteklediği ancak bu dönemde uygulanacak planlı ve sistemli sosyal beceri eğitimleriyle sosyal gelişim açısından kısa zamanda daha etkili sonuçlar alınabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın aile katılımı ile ilgili sonuçları incelendiğinde, programa katılan ailelerin Aile Katılım Ölçeğinden aldıkları puanların, programa katılmayan ailelerin aldıkları puanlara göre ölçeğin her bir alt boyutunda anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçlarına göre deney grubunda yer alan ailelerin ön test ve son test puanları ölçeğin bütün alt boyutlarında anlamlı fark göstermesinin yanında kontrol grubunda yer alan ailelerin ölçeğin okul temelli katılım puanları arasında da anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Ülkemizde özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmakta olan mevcut "Okul Öncesi Eğitim Programı" eğitim öğretimde aile katılımı aktivitelerine de yer verilmesi gereğini öngören bir yapıya sahiptir (Oktay, Gürkan, Zembat ve Unutkan, 2003). Ancak yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim kurumlarında aile toplantıları ve problem durumunda aileler bireysel görüşmeler yapılmakta olduğunu ve ebeveynlerin eğitim programına katılımına yönelik çalışmalara yer verilmediğini göstermektedir (Kerem ve Cömert, 2003; Şahin ve Turla, 2003; Kaya, 2002). Araştırmalar, ailelerin okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgi ve işbirliğine açık olduklarını öte yandan okullardaki eğitim programları ve etkinliklere katılım göstermediklerini ortaya koymuştur (Kaya, 2002). Babaların eğitime katılımı incelendiğinde, babaların eğitime katılmaya istekli oldukları ancak katılım için zamanlarının olmadığından yakındıkları diğer yandan eğitime nasıl katılacaklarını da bilmedikleri ortaya çıkmıştır (Dinç 2003; Gürşimşek, Kefi, Girgin; 2005).

Okul öncesi eğitime ailenin katılımı ile ilgili yapılan çalışmalar aile katılımının çocuğun gelişiminde ve ailenin iç dinamiklerinde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir (Gürşimşek, Kefi, Girgin, 2005; Kapusuzoğlu, 2004; Arslan ve Nural, 2004; Gürşimşek, 2003; Sevinç ve Evirgen, 2003; Gürşimşek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci 2003; Unutkan, 1998). Yapılan araştırma çocukların sosyal becerilerinin gelişimi ve ailelerin aile katılımı düzeylerindeki artışa yönelik olarak alınan olumlu sonuçlarla bu araştırma sonuçları ile desteklenmektedir. Bu sonuç, okul öncesi eğitimde aileden destek alan ve aileyi eğitim öğretim aktivitelerinin içine alan bir yaklaşımın, ailelerin aile katılım düzeylerine kısa zamanda olumlu yönde etkili olacağını göstermektedir.

Ayrıca çalışmaya üç babanın da kendi istekleri doğrultusunda katılım göstermesi daha çok anneden destek almayı hedefleyen çalışmaların babalar üzerinde de yapılması gerektiğini göstermektedir. Çünkü günümüzde anneler ve babalar çocuk eğitiminde eşit rollere sahip olmaya başlamışlardır. Babaların eğitime katılımı ile ilgili yapılan araştırmalar babaların eğitime katılmakta istekli ve başarılı olduklarını, baba katılımının çocuğun ve babanın gelişimine olumlu yönde etkisi olduğunu göstermektedir (Gürşimşek, Kefi, Girgin, 2005; McBride, Rane ve Bea, 2001).

Yapılan araştırmada aile katılımı ile ilgili olarak bir diğer sonuç rutin okul öncesi eğitim uygulamasının da okul temelli katılımı arttırdığıdır. Araştırmada kullanılan "Aile Katılım Ölçeğinde" okul temelli katılım ailenin okuldaki eğitimsel etkinliklere çocuğu ile birlikte katılımı ile ilgili davranışları olarak tanımlamaktadır. Ancak bu katılım düzeyi deney grubunun katılım düzeyi ile karşılaştırıldığında deney grubunun lehine anlamlı fark elde edilmiştir. Bu doğrultuda okul öncesi eğitimde aile katılımına yönelik sistemli ve planlı çalışmalar yapılmasının ebeveynlerin okul ve ev aktivitelerine katılımlarında kısa zamanda daha etkili sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı görüşüne varılmaktadır. Ayrıca kontrol grubunda anlamlı farkın sadece okul temelli katılım boyutunda elde edilmesi ebeveynlerin ev temelli katılım konusunda desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Uygulanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı ile ev temelli katılım konusunda desteklenen ailelerin kısa zamanda gelişmesi de desteğin gerekliliğinin ve öneminin göstergesi niteliğindedir. Ülkemizde okul öncesi eğitimden yararlanma süresi çoğunlukla bir yılla sınırlı kalmaktadır. Bu süre ebeveynlerin eğitime katılımını sağlayacak aktivitelerle değerlendirilirse hem okul öncesi eğitimde çocuk ve ailenin gelişimi hem de eğitimin diğer kademelerine ailenin katkı sağlamada edineceği tecrübe açılarından önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, okul öncesi eğitim alan çocuklar ve ailelerine yönelik olarak geliştirilen "Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının" çocukların sosyal becerilerinin gelişimde ve ailelerin aile katılım düzeylerini arttırmada etkili olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlara ilişkin geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır.

Programdan uygulamasının ardından elde edilen sonuçlar ışığında geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı geliştirilerek okul öncesi öğretmenleri tarafından uygulanabileceği,
- Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı geliştirilerek daha küçük ya da daha büyük yaş gruplarına uyarlanarak uygulanabileceği,
- Okul öncesi eğitimde ailenin aktif katılımını sağlayan programların geliştirilerek uygulanmasının bu dönem çocuklarının gelişimlerinin desteklenmesinde daha etkili olacağı,
- Aile katılım etkinlikleri planlanırken anne ve babaların her ikisini de kapsayacak biçimde düzenlenip uygulanmasına dikkat edilmesi
- Öğretmenlerin aile katılım etkinliklerini düzenleme ve uygulama deneyimlerini geliştirici hizmet-içi eğitim uygulamalarına katılmalarının özendirilmesi
- Okul öncesi eğitim alanında çalışan eğitimcilerin aile katımlı programlar geliştirerek uygulamaya katkıda bulunmalarının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Arslan, Ü. ve Nural, E., (2004). Okul Öncesi Eğitiminde Okul-Aile İş Birliğinin Önemi, Milli Eğitim Dergisi, S. 162.
2. Avcioğlu, (2003). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 yaş) Geçerlilik, Güvenirlik Çalışması. Yayınlanmamış araştırma.
3. Avcioğlu, H., (2001). İşitme Engelli Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yaklaşımı İle Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Ankara.

4. Can Yaşar, M., (2001). Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul:YA-PA
5. Çınar, F., (1990). "The Effects Of Early Childhood Education On Children's Social Development". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
6. Dinç, B. ve Gültekin, M., (2003). Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretme Görüşleri. Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı Bildiri Kitabı. Ankara:Ya-Pa Yayınları.
7. Fantuzzo, J., Tıghe, E., and Childs, S., (2000). Family involvement questionnaire:A multivariate assessment of family participation in early childhood education. Journal of Educational Psychology, 92-2,367-376.
8. Gürkan, T., (1979). "Neden Okul Öncesi Eğitim", Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt No:15, Sayı No:2, ss:215-219.
9. Gürşimşek, İ., Kefi, S. ve Girgin, G., (2005). Okulöncesi Eğitimde Babaların Eğitime Katılım Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, 14. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı.
10. Gürşimşek, İ., (2003), Okul Öncesi Eğitime Aile Katılımı ve Psikososyal Gelişim, Kuramda ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi.
11. Gürşimşek, İ., (2002). Etkin Öğrenme ve Aile Katılımı. I. Gürşimşek (Ed.) DEÜ Okulöncesi Eğitim El Kitabı, İstanbul :Ya-pa Yay.
12. Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. ve Ekinci, D., (2002) Çocuğun Eğitiminde Aile Katılımının Önemi (Bir Pilot Çalışma). Erken Çocukluk Gelişimi Ve Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı. Ankara: Kök Yayıncılık.
13. Kağıtçıbaşı, Ç., Bekman, S., ve Sunar, D., (1993). Başarı Ailede Başlar (Çok Amaçlı Eğitim Modeli). İstanbul: Ya-pa.
14. Kapusuzoğlu, Ş., (2004). 3-6 Yaş Arası Okul Öncesi Sınıf Yönetimi Uygulamalarının Ve Aile Desteğinin Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisinin Değerlendirilmesi. I. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı. Ankara: Ya-pa yayınları.
15. Kerem, A.E. ve Cömert, D., (2003). Okul Öncesi Eğitimin Sorunlarına Genel Bir Bakış, Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sonbahar: 2003, yıl: 4, sayı: 13. Ankara: Anı Yayıncılık.
16. Kaya, Ö.M., (2002). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgi Ve Katılımları İle Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı Konusunda Anne Baba Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
17. McBride, B.A., Rane, T.R., and Bea, J.H., (2001). Intervening with Teachers to Encourage Father/Male Involvement in Early Childhood Programs. Early Childhood Research Quarterly, 16-2001. U.S.A.:Elsevier.
18. McClelland, M. and Morrison, F.J., (2002). The Emergence Of Learning-Related Social Skills İn Preschool Children. Early Childhood Research Quarterly. Elsevier.
19. Oktay, A., (2004). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayınları..
20. Oktay, A., Gürkan, T., Zembat, R.P. ve Unutkan, Ö., (2003). Okul Öncesi Programı Uygulama Rehberi (Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım?). İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.

21. Oktay, A., (1993). Okul ortamı ve veli-öğretmen ilişkisinin okul başarısına etkisi. Yaşadıkça Eğitim, Sayı 30, İstanbul:Kültür Koleji Yayınları.
22. Özbek, A., (2003). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden etmeyen çocukların ilköğretim birinci sınıfta sosyal gelişim açısından öğretmen görüşüne dayalı olarak karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
23. Porath, M., (2003). Social Understanding in the First Year of School. Early Childhood Research Quarterly, V:18. Elsevier.
24. Powless, L.D. and Eliot, N.S., (2002). Assessment of Social Skills of Native American Preschoolers: Teachers and Parent Rating. University of Wisconsin-Madison, U.S.A.
25. Razon, N., (1987). Okul Öncesi Çocukta Sık Rastlanan Uyum ve Davranış Sorunlarından Bazıları ve Anaokulunda Çözüm. 5. YA-PA Okulöncesi Yaygınlaştırılması Semineri. Antalya: Ya-pa yayınları, 73-85.
26. Seçkin, N. ve Koç, G., (1997). Okul öncesi eğitimde okul-aile işbirliği.. Yaşadıkça Eğitim. No:51, ss:5-10.
27. Sevinç, M. ve Evirgen, Ş., (2003). Küçükçekmece Okul Öncesi Eğitim Merkezinde Verilen Okul Destekli Anne Eğitim Programının Anneler Üzerindeki Etkileri Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı Bildiri Kitabı. Cilt:2. Ankara:Ya-Pa Yayınları.
28. Şahin, T.F. ve Turla, A., (2003). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Aile Katılım Çalışmalarının İncelenmesi. Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı Bildiri Kitabı. Ankara:Ya-Pa Yayınları.
29. Şahin, T.F. ve Turla, A., (1996). Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan anne-baba eğitim çalışmalarının incelenmesi. II Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
30. Temel, Z.F., (2001). Okul öncesi eğitime aile katılımı. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul:YA-PA
31. Unutkan, Ö.P., (1998). 5-6 Yaş Grubu Aile Katılımlı Sosyalleşme Programı" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
32. Yavuzer, H., (2003). Çocuğu Tanımak ve Anlamak. İstanbul: Remzi Kitapevi.
33. Zembat, R. ve Unutkan P.Ö., (2001). Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri (Aile Katılım Programı Uygulama Örnekleriyle). İstanbul: Ya-pa.